

UiT Norges arktiske universitet

Sykepleie og sårbarhet

*Personsentrert sykepleie til sårbare grupper –
hvordan kan sykepleier bidra til gode liv?*

Ingrid Drageset, sykepleier og førsteamanuensis

Bachelorutdanning i sykepleie, campus Tromsø

Institutt for helse- og omsorgsfag

Det helsevitenskapelige fakultet

Sykepleie og sårbarhet - disposisjon

- Sårbarhet – på gruppe- og individnivå
 - Etikk og integritet
 - Verdige liv – helse
 - Personsentrert sykepleie
 - Sykepleiers bidrag til gode liv
-

Sårbarhet er avhengig av tilstand, relasjoner og situasjoner

«På den ene siden er alle mennesker potensielt sårbare, og på den andre siden er det etisk betenkelig å anse alle mennesker potensielt sårbare som i en uforanderlig tilstand, uavhengig av person og situasjon»

Ausland, L. H. (2010). De bestemmer jo selv. Om følgeforskning og etiske spørsmål i et boligprosjekt. I Hummelvoll, J. K., Andvig, E. & Lyberg, A. (red.). *Etiske utfordringer i praksisnær forskning*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Integritet kan forstås som:

«(...) en sårbar livssammenheng som en står i, og som sier noe om grenser for inngrep. (...). Det appellerer til den andre om oppmerksomhet, som en vilje til beskyttelse av det sårbare, hvis det blir nødvendig. Men det er en beskyttelse som vil bevare den andre hel og uskadd»

Sykepleie, sårbarhet og etikk

- Sårbarhet er relatert til *tilstand, relasjoner og situasjoner*
 - Sykdom og helse er sider ved det menneskelige liv, og tilstede *samtidig*
 - Personen har like stor personverd, uansett evne til å lære
-

En PERSON

- En *person* kan forstås som en levende kropp
 - som kan få ting til å skje
 - som sanser
 - fornemmer
 - er relasjonell
 - har en livshistorie
- Denne forståelsen fremmer solidaritet mellom alle mennesker, uansett mental kapasitet
- Et personsentrert fokus innebærer at det rettes oppmerksomhet på personens ressurser, og mot sykdom og lidelse, *samtidig*

Takk for meg!

Referanser

- Alvsvåg, H. (2010). *På sporet av et dannet helsevesen. Om nære pårørende og pasienters møte med helsevesenet*. Oslo: Akribe
- Ausland, L.H. (2010). De bestemmer jo selv. Om følgeforskning og etiske spørsmål i et boligprosjekt. I Hummelvoll, J. K., Andvig, E. & Lyberg, A. (red.). *Etiske utfordringer i praksisnær forskning*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Baldwin, C. & Capstick, A. (ed.) (2007): *Tom Kitwood on dementia. A Reader and Critical Commentary*. London, New York: The McGraw-Hill Companies
- Benner, P. & Wrubel, J. (1989). *The Primacy of Caring. Stress and Coping in Health and Illness*. Addison-Wesley Publishing Company. California. USA
- Brooker, D. (2007): *Person-centred dementia care. Making services better*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers
- Brooker, D. (2003) What is person-centred care in dementia? *Clinical Gerontology*. 13, pp 215-222 (7 sider) DOI: 10.1017/S095925980400108X
- De nasjonale forskningsetiske komiteene (2014). Sårbare grupper <https://www.etikk.no/FBIB/Temaer/Forskning-pa-bestemte-grupper/Sarbare-grupper/> (hentet 15.11.19)
- Drageset, I (2019). Research involving older persons with dementia; ethical considerations. *Klinisk Sygepleje* 2019; Volum 33 (03). ISSN 0902-2767.s 219 - 233.s doi:[10.18261/issn.1903-2285-2019-03-05](https://doi.org/10.18261/issn.1903-2285-2019-03-05)
- Drageset, I, Normann, H. K & Elstad, I. (2015): Identity-supportive nursing of patients with dementia in nursing homes. *Nordisk Sygeplejeforskning*, Nr 3, 2015, årgang 5, 296-310
- Drageset, I. (2015). PhD-avhandling: "Å sette staven igjen" – tilhørighet til familie, sted, personer og natur. Å fremme et meningsfylt liv for personer med demenssykdom i sykehjem i Nord-Norge. Institutt for helse- og omsorgsfag, Det helsevitenskapelige fakultetet, UiT Norges Arktiske universitet
- Drageset, I., Normann, K. og Elstad I. (2013). Personer med demenssykdom i sykehjem: Refleksjon over livet. *Nordisk Tidsskrift for Helseforskning*, Nr. 1-2013, 9. årgang, 50-66
- Drageset, I., Normann, K. og Elstad I. (2012). Familie og kontinuitet: Pårørende forteller om livsløpet til personer med demenssykdom. *Nordisk Tidsskrift for Helseforskning*, Nr. 1-2012, 8. årgang, 3-19
- Elstad, I. (2014). *Sjukepleietenking. Grunnlagstenkning i sjukepleie*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Erikson, E. H. & Erikson, J. M. (1997): *The life Cycle Completed. Extended Version with New Chapters on the Ninth Stage of Development by Joan M. Erikson*. New York/London; W. W. Norton & Company
- Erikson, E. H. (1968): *Identity, Youth and Crisis*. New York: W. W. Norton & Company, Inc
- Fosslund, T. & Thorsen, K. (2010): *Livshistorier i teori og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget
- Haugan, G. & Rannestad, T. (red.) (2014): *Helsefremming i kommunehelsetjenesten*. Oslo: Cappelen Damm
- Henriksen, J.-O., & Vetlesen, A. J. (2006): *Nærhet og distanse. Grunnlag, verdier og etiske teorier i arbeid med mennesker*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Konsmo, T. 1995. ...en hatt med slør... Om omsorgens betydning for sykepleie. – en presentasjon av Benner og Wrubels teori. Oslo: Tano A.S. s. 115
- Kroger, J. (2002): Identity Processes and Contents Through the Years of Late Adulthood. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 2 (1), 81-99. https://doi.org/10.1207/S1532706XID0201_05 (hentet 15.11.19)
- International Council of Nurses (ICN) (2014) Definition of Nursing <http://www.icn.ch/who-we-are/icn-definition-of-nursing/> [22.05.2015]

- Kitwood, T. (1997a): *Dementia reconsidered the person comes first*. Buckingham & Philadelphia: Open University Press
- Kitwood, T. (1997b): The experience of dementia. *Aging and Mental Health* 1997;1 (1):13-22
- Kitwood, T. (1995): Positive long-term changes in dementia: Some preliminary observations. *Journal of Mental Health* (1995) 4, 133-144
- Løgstrup, K. E. (1991). *Den etiske fordring*. København: Gyldendal
- Martinsen, K. (2012a). *Løgstrup og sykepleien*. Oslo: Akribe
- Martinsen, K. (2012b): Filosofi og fortellinger om sårbarhet. *Klinisk Sygepleje* 26. årgang, nr 2, 30-37 https://www.idunn.no/klinisk_sygepleje/2012/02/filosofi_og_fortellinger_om_saarbarhet (hentet 22.10.19)
- Martinsen, K. & Eriksson, K. (2009): *Å se og innse. Om ulike former for evidens*. Oslo: Akribe
- Martinsen, K. (2005). *Samtalen, skjønnnet og evidensen*. Oslo: Akribe
- Martinsen, K. (2000). *Øyet og kallet*. Bergen: Fagbokforlaget
- Martinsen, K. (1993). *Fra Marx til Løgstrup. Om etikk og sanselighet i sykepleien*. Oslo: Tano Forlag
- Martinsen, K. (1989). *Omsorg, sykepleie og medisin. Historiske-filosofiske essays*. Oslo: TANO
- Norsk Sykepleierforbund (2011) Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere. ICNs etiske regler. (11 sider) https://www.nsf.no/Content/785285/NSF-263428-v1-YER-hefte_pdf.pdf (hentet 15.11.19)
- Nortvedt, P. (2016). *Omtanke. En innføring i sykepleiens etikk. Grunnlagstenkning i sykepleie*, 2. utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Renolen, Å. (2015). *Forståelse av mennesker – innføring i psykologi for helsefag*, 2. utgave. Bergen: Fagbokforlaget
- Rogers, C. (1961). *On becoming a person. A therapist's view of psychotherapy*. London: Constable.
- Vetlesen A. J. (2010): Empati under press. I *Sykepleien*, nr 3, 2010, 25. februar, 98. årgang, 60-63. <https://sykepleien.no/sites/default/files/documents/forskning/331660.pdf> (hentet 15.11.19)
- Vygotskij (2001). *Tenkning og tale*. Basis. Oslo: Gyldendal akademisk
- Wogn-Henriksen, K. (2012). *"Du må ... skape deg et liv."* En kvalitativ studie om å oppleve og leve med demens basert på intervjuer med en gruppe personer med tidlig debuterende Alzheimers sykdom. Avhandling for graden philosophiae doctor. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse. Psykologisk institutt
- World Health Organization (2013). *World Medical Association Declaration of Helsinki. Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*. *Bulletin of the World Health Organization*, 79 (4) <file:///C:/Users/imd022/Downloads/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects.pdf> (Accessed 27.3.2019)
- World Health Organization (WHO) (2014). Definition "mental health". https://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/ (hentet 16.9.2019)